

Tematické okruhy ke státní závěrečné magisterské zkoušce

Poradenství a psychoterapie v sociální práci

NMgr. program Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

1	Podějte a zdůvodněte vymezení psychoterapie, poradenství a krizové intervence ve vzájemném porovnání, co mají společného a čím se svou povahou, cíli, potřebností a náročností liší. Pokuste se popsat některé možnosti použití prvků psychoterapie i v jiném druhu sociální práce s klienty.
2	Pokuste se stanovit kritéria volby vhodného způsobu pomoci v sociální práci užitím buď psychoterapeutických, nebo poradenských, nebo krizověintervenečních metod. Učiňte tak podle jejich odborné indikace vzhledem k přítomnému problému, ke stavu a postoji účastníků k tomu a k reálným možnostem pracovníka či zařízení v tomto směru kvalitní péči poskytnout; vezměte v úvahu teoretická hlediska a praktické ohledy.
3	Stručně charakterizujte základní terapeutické strategie v šesti obecných psychoterapeutických přístupech k člověku – v psychodynamickém, behaviorálním, humanistickém, kognitivním, biopsychologickém, existenciálním. Nač se svým působením u člověka který především zaměřuje (popřípadě proč), jaká změna a v čem je ve kterém přístupu pokládána za rozhodující pro zdar léčby.
4	U tří z šesti obecných přístupů v psychoterapii – u psychodynamického, behaviorálního, humanistického, kognitivního, biopsychologického, existenciálního – vyberte pro každý jednu typickou praktickou metodu léčby a popište její podobu (postup provádění), cíle, a její teoreticky očekávané prospěšné účinky (léčivou či jinak příznivou změnu v člověku, v jeho chování a v jeho duševním, nebo i tělesném, stavu). Čím, v čem a k čemu může taková metoda nejspíš napravit to, co je porušené?
5	Pokuste se stručně (vždy jen několika větami) popsat, co v psychoterapii znamenají tyto polarizace, které popisují způsoby nebo cíle užívaných postupů: terapie: „rekonstruktivní vs. podpůrná“, „direktivní“ vs. „nondirektivní“, „kauzální“ vs. „symptomatická“, „náhledová“ vs. „zážitková“ vs. „akční“.
6	Popište podobu, diferenciální indikaci a obecné cíle při volbě jedné ze tří hlavních modalit psychoterapie nebo poradenství – „individuální“, „skupinové“, „rodinné“. Vložte na aspoň třech praktických příkladech z praktické sociální práce, ke které modalitě byste se ve kterém případě nejspíš klonil/a jako k nejvhodnější, a proč.
7	Jaké vlastnosti má dobrý psychoterapeutický vztah a jaké má role terapeuta při práci s dospělými, s dětmi, s rodinami a s partnerskými vztahy? Jak probíhá jejich příznivé utváření během času, čím přispívají ve snaze o nápravu psychosociálně porušených způsobů prožívání či chování klientů? Jak a čím se mohou terapeutický vztah a role terapeuta v průběhu interakce s klientem či klienty pokazit; které vlastnosti vzájemného vztahu jsou pro léčbu či nápravu příznivé a které nepříznivé?

8	Charakterizujte podstatu a podobu psychoterapie skupinové, režimové a komunitní. Jaké zvláštní postupy a příležitosti obsahují, jak obvykle probíhají, jaké obsahují cíle a praktické prostředky u dospělých a u dětí. Čím se odlišuje sociální práce se skupinou či s komunitou od pomoci pouze psychologické?
9	Jaké jsou zvláštnosti postupů při poskytování psychoterapie nebo poradenství u poruch či potíží v dětství, v dospívání a ve stáří co do účelných způsobů komunikace, motivovanosti jejích účastníků, jim dostupných komunikačních prostředků a způsobů chápání, vyjadřování a chování – nač je přitom u těchto věkových skupin třeba brát ohled?
10	Jak probíhá rodinná a partnerská psychoterapie či poradenství v kontextu sociální práce: jakou má obvykle podobu a prostředky; jaké je její praktické zacílení a typický příznivý, nebo nepříznivý průběh? Které vztahové problémy se v sociální práci nejčastěji takto ošetřují, jak, a jaké výhody a rizika má tento druh pomoci v rámci sociálněpracovního kontaktu?
11	Jaké jsou etické zásady pomáhající péče v sociální práci, jejich typická rizika a problémy. Jak se uplatňuje odborná péče o dodržování eticky správného jednání sociálního pracovníka a o prevenci, popřípadě sankcionování, eticky nesprávného počínání vůči klientům nebo dalším odborníkům.
12	Popište vhodné metody nácviku komunikace a řešení problémů v psychoterapii nebo poradenství s klientem, s párem, s rodinou, anebo v terapeutické či poradenské skupině.
13	Jaké jsou typické psychoterapeutické či poradenské strategie a praktické postupy v práci s klienty trpícími látkovou nebo činnostní závislostí.
14	Uveďte důvody pro provádění výzkumů v psychoterapii a poradenství (oproti názoru, že dostatečným zdrojem poznání pro praxi je prosté hromadění zkušeností z rutinně prováděné praktické činnosti. Dějte příklady praktických témat z praxe odborníků sociální práce, která by podle vašeho soudu kvalitní reprezentativní výzkumné projekty v této oblasti vyžadovala. Jak byste aspoň v hrubých rysech obsah takového projektu navrhl/a?
15	Jaké lze pozorovat odborné a společenské pohnutky, příležitosti a překážky k tvorbě a provádění výzkumných projektů v rámci sociální práce? Popište některé postupy a problémy získávání výzkumných údajů, jejich kvantifikace a rozboru, uveďte (třeba na základě příkladu vlastních pokusů o zkoumání) některé jejich metodologické problémy. Cílem empirických výzkumů je dosažení co nejvyšší vnitřní a vnější platnosti výsledků; vložte, co to znamená.
16	Jaké jsou typické situace, cíle a možnosti krizové intervence v sociální práci, například s traumatickými a posttraumatickými poruchami, v porovnání a na rozdíl od situací, kdy je potřebná pomoc spíše psychoterapeutická nebo poradenská. Jak obvykle krizová intervence probíhá, v jak dlouhém trvání, čím bývá (je-li úspěšná) ukončena v porovnání s psychoterapeutickou nebo poradenskou pomocí a v nich sledovanými účinky.
17	Jaké jsou často se vyskytující chyby a omyly v poskytování poradenské nebo psychoterapeutické nebo krizověintervenční péče v sociální práci, které ohrožují úspěšnost poskytované pomoci? Uveďte jejich možné příčiny, jejich nepříznivé účinky, a možnosti, jak alespoň některé z nich v praxi rozpoznat a jak jim předcházet.

Zdroje ke studiu

- ❖ **Přednášky, semináře a cvičení** z předmětů „Vedení terapeutického rozhovoru“, „Skupinová psychoterapie“, „Metody sociální práce“, „Patopsychologie osobnosti“, povinně volitelné předměty z oborů psychoterapie a poradenství.

❖ Literatura

- Atkinson, R. L. et al. Psychologie. Praha: Victoria Publishing, 1995 (1. vyd.); Portál, 2003 (2. vyd.). Portál, 2012 (3. vyd. pod názvem Psychologie Atkinsonové a Hilgarda). – Vhodná pro celkový přehled téměř o celé látce.
- Balcar, K. Současné trendy v psychoterapii. Psychosom 2005, 3 (1), 18-31. Dostupné na: [Psychosom-2005-1.pdf](https://www.psychosom-2005-1.pdf)
- Balcar, K. Psychoterapie u dětí a dospívajících. In Říčan, P., Krejčířová, D. a kol. Dětská klinická psychologie. (4. Vyd.) Praha: Grada, 2006, 493-550. – Stručný přehled k tématu.
- Balcar, K. Psychoterapeutické směry. Praha: PVŠPS, 2017. Dostupné na: https://www.pvsps.cz/data/2017/09/18/15/pt_smery_18.ppt
- Balcar, K. Psychoterapeutické metody. Praha: PVŠPS, 2017. Dostupné na: https://www.pvsps.cz/data/2017/09/18/15/pt_metody_14.ppt
- Baštecká, B.: Terénní krizová práce. Praha: Portál 2005.
- Bobek, M., Peniška, P.: Práce s lidmi: Učebnice poradenství, koučování, terapie a socioterapie pro pomáhající profese. Brno: NC Publishing, 2008.
- Bremsová, Ch. Dětská psychoterapie a poradenství. Praha: Triton, 2018. – K titulnímu tématu.
- Brenner, A., Howe-Martin, L. Psychotherapy. A practical introduction. Philadelphia, Penn.: Wolters Kluwer Health, 2020. – K psychoterapeutickým přístupům a postupům.
- Corey, G., Corey, M. S. Techniky a přístupy ve skupinové psychoterapii. Praha: Portál, 2006. – Celkový přehled přístupů a postupů k tématu.
- Dimaggio, G., Semerari, A., Carcione, A., Nicolò, G., Procacci, M. Psychotherapy of personality disorders. London, UK: Taylor & Francis, 2007. – K titulnímu tématu
- Dostupné přes: <https://www.psychosom.cz/images/archiv/psychosom-2005-1.pdf>
- Dryden, W. Poradenství. Praha: portál, 2008. – k tématům uplatnění psychologického poradenství.
- Chvála, v. Některé možnosti psychoterapie v somatických oborech. Dostupné na <http://www.lirtaps.cz/publikace/somapt.htm>. Liberec: Institut rodinné terapie a psychosomatické medicíny, 2005. – Vhodné pro témata uplatnění psychoterapie u somatických onemocnění.
- Jedlička, R. a kol. Děti a mládež v obtížných životních situacích. Nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí. Praha: Themis, 2004.
- Kalina, K. Psychoterapeutické systémy a jejich uplatnění v adiktologii. Praha: Grada, 2013. – Celkový přehled psychoterapeutických přístupů vůbec a jejich uplatnění v léčbě závislostí.
- Kolář, M. Bolest šikanování. Praha: Portál, 2005.
- Kopřiva, K. Lidský vztah jako součást profese. Praha: Portál, 2000.
- Králová, J. Speciální techniky sociální práce. Praha: ÚPPP, 2002.
- Kratochvíl, S. Manželská terapie. Praha: Portál, 2000.
- Kratochvíl, S.: Základy psychoterapie. Praha: Portál, 2017.
- Kratochvíl, S. Manželská terapie. Praha: Portál, 2000. – K titulnímu tématu.
- Kratochvíl, s. Základy psychoterapie. Praha: Portál (6. vyd.) 2012; (7. vyd.) 2017. – Vhodné pro téměř všechna teoretická i praktická témata individuální a skupinové psychoterapie.
- Langmeier, J., Balcar, K., Špitz, J.: Dětská psychoterapie (2. vyd.). Praha: Portál; 2000; 2017.

- Langmeier, J., Balcar, K., Špitz, J. Dětská psychoterapie (2., nebo 3. vyd.). Praha: Portál, 2000; 2010. – Vhodné pro obecná, teoretická a některá speciální témata psychoterapie individuální, skupinové a rodinné u dětí a dospívajících.
- Matějček, Z., Dytrych, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte. Praha: Grada, 2001.
- Matějček, Z. Praxe dětského psychologického poradenství. Praha: Portál, 2011. – K titulnímu tématu.
- Matoušek, O. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2010.
- Matoušek, O. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2010.
- Nešpor, K. Návykové chování a závislost. Současné poznatky a perspektivy léčby. Praha: Portál, 2011; E-kniha: 2013. – K titulním tématům.
- Novák, T., Šmolka, P. Manželské a rodinné poradenství (2. akt.vyd.). Praha: Grada, 2016. – K titulnímu tématu.
- Orel, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Grada, 2012.
- Pěč, O., Probstová, V. Psychózy. Psychoterapie, rehabilitace a komunitní péče. Praha: Triton 2009. – Vhodné pro titulní téma.
- Pešová, I., Šmalík, M. Poradenská psychologie pro děti a mládež. Praha: Grada, 2006. – Vhodné pro témata z psychologického poradenství.
- Plevová, I. Základy psychoterapie. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. Dostupné na: https://www.pdf.upol.cz/fileadmin/userdata/pdf/katedry/kps/final_verze.pdf – Velmi stručný přehled základních pojmů, přístupů a postupů v psychoterapii.
- Špatenková, N. a kol.: Krizová intervence pro praxi. Praha: Grada, 2004.
- Špeciánová, Š. Ochrana týraného a zneužívaného dítěte. Praha: Linde, 2003.
- Thompson, M. Přehled etiky. Praha: Portál, 2004.
- [Timuřák](#), L. Základy vedení psychotherapeutického rozhovoru. Praha: Portál, 2006. – K titulnímu tématu.
- Urbanová, L. Čeští senioři a možnosti aktivně prožitého stáří. Abs. práce. Čelákovice: VOŠ a SZŠ Mills, 2010. Oddíl 2.3.3: Psychoterapie, s. 36-46. Dostupné na http://vos.mills.cz/assets/absol_prace/ap2010-sp/urbanova-sp2010.pdf – K tématu psychoterapie ve stáří.
- Vişcu, L. I. Social work counselling. In P.-L. Runcan, G. Raţă, Ş. Cojocaru (eds.). Applied social psychology, 51-59. Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars, 2013. – K uplatnění poradenství a psychoterapie v sociální práci. Dostupné na: https://www.researchgate.net/publication/299392441_Social_Work_Counselling/link/5d81ff7c299bf1996f74e75a/download
- Vodáčková, D. a kol. Krizová intervence. Praha: Portál, 2002.
- Vorlíček, J., Adam, Z., Pospíšilová, Y. a kol.: Paliativní medicína. 2., přep. a dop. vyd.. Praha: Grada 2004.
- Vymětal, J. a kol. Obecná psychoterapie (2. vyd.). Praha: Grada, 2004. – Podrobnější přehled obecných problémů a několika reprezentativních přístupů v psychoterapii.
- Yalom, I. D., Leszcz, M. Teorie a praxe skupinové psychoterapie. Praha: Portál, 2021.